

Prevenia v podmienkach centier pedagogicko – psychologického poradenstva a prevencie v školskom roku 2011/2012.

RNDr. Mária Slovíková, CSc. – Ústav informácií a prognóz školstva

Anotácia: Článok popisuje výber ukazovateľov v oblasti sociálnej patológie, ktoré sú podielom činnosti preventívnych a poradenských zariadení poskytujúcich odbornú starostlivosť pre klientov z radov detí a žiakov, o metodicko – odbornej činnosti pre učiteľov, ako aj o prehľade realizovaných preventívnych programov, preventívnej činnosti a aktivitách v sledovanom období, vrátane porovnania údajov a ukazovateľov.

Kľúčové slová: preventívne programy, druhy programov, cieľové skupiny, výcvikové skupiny, prednášky, metodická činnosť, obdobie realizácie.

Výchovné a psychologické poradenstvo tvorí systém pomoci deťom v prevencii problémového vývinu, problémového správania, vo výchove a vzdelávaní v školách a v školských zariadeniach, pri voľbe povolania a obsahuje predovšetkým pedagogickú a psychologickú starostlivosť o klientov. V školskom systéme majú poradenské a preventívne zariadenia svoje špecifické a nezastupiteľné miesto, týka sa to aj výchovného poradenstva poskytujúceho odbornú pedagogickú, psychologickú a preventívnu starostlivosť pre deti, metodickéj a informačnej podpory a pomoci pedagogickým zamestnancom škôl a zákonným zástupcom detí v oblasti výchovy a vzdelávania, profesijnej orientácie žiakov a otázok prevencie delikventného vývinu detí. V súčasnosti sa výchovné poradenstvo sústreďuje nielen na komplexnú diagnostiku dieťaťa, ale najmä na následnú psychologickú a pedagogickú intervenciu pre rodinu ako celok v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa, kde „výchova dieťaťa má smerovať k rozvoju jeho osobnosti, nadania a rozumových aj fyzických schopností“.

Cieľom výchovného a psychologického poradenstva je poskytovať komplexnú odbornú interdisciplinárnu pedagogickú, psychologickú a sociálnu starostlivosť deťom a mládeži, za účelom optimalizácie ich osobnostného, vzdelávacieho, profesijného a sociálneho vývinu.

Z vývoja ukazovateľov a činnosti centier pedagogicko – psychologického poradenstva a prevencie (ďalej len CPPPaP) vyplýva, že postupne narastá počet klientov a záujem rodičovskej verejnosti o služby školského poradenstva (zvýšený záujem je dôsledkom narastajúcich problémov populácie). Stúpa počet detí s osobnostnými a emocionálnymi problémami vrátane detí trpiacich neurózami, psychosomatickými chorobami, ohrozených sociálnou patológiou a vývinovými poruchami učenia, ale i detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Narastá aj počet detí s problémami v správaní, ktorým sa odborná starostlivosť nedostáva ¹, môže to súvisieť aj s nezodpovedným prístupom zákonného zástupcu, ale aj s nedostatočným personálnym vybavením centier.

V školách narastajú vážne vzťahové problémy a konflikty, a to nielen v komunikácii žiakov medzi sebou navzájom, ale aj vo vzťahu k rodičom a k učiteľom, deti sú tiež často vystavené neúmernej záťaži a krízovým situáciám. V súčasnosti sú deti a mládež oveľa viac ohrozené sociálno – patologickými javmi, stúpa agresivita, šikanovanie, problémy v správaní, konzumácia drog, hra na hracích automatoch, sociálne siete, ap. Čo je ešte horšie, je to užívanie legálnych drog mladými ľuďmi (alkohol, fajčenie) a jeho následky u mladých vyvíjajúcich sa jedincov. Je to aj nárast porúch správania u detí a mládeže, dochádza k posunu v hodnotovej orientácii mladých ľudí, spoločnosť sa stáva tolerantnejšia voči klesajúcej morálke a porušovaniu zákonov, v médiách sa často prezentuje agresivita, zhoršuje sa sociálna situácia v rodinách, sú tu aj novodobé fenomény, napr. kyberšikanovanie, ap. K ďalším vážnym problémom patrí aj nebezpečenstvo obchodovania s ľuďmi, kde je potrebné zvýšiť informovanosť a povedomie mladých ľudí o rizikách a následkoch, ako rozpoznať nebezpečenstvo a predchádzať rizikám.

¹ / Depistáž realizovaná v roku 2010 - VÚDPaP

Centrá v rámci svojej agendy v úzkej spolupráci s rodinou a prirodzeným sociálnym prostredím poskytujú aj špecifickú sociálnu, psychologickú a liečebno-výchovnú starostlivosť deťom ohrozeným sociálno-patologickými javmi, spravidla ambulantnou formou. Zúčastňujú sa na terénnej sociálnej práci a podieľajú sa na výchovnom dohľade nad ohrozenými deťmi.

Zvýšenú pozornosť venujú univerzálnej prevencii (formovaniu a ovplyvňovaniu zdravého psychického vývinu), ako aj selektívnej prevencii prostredníctvom individuálnej i skupinovej práce s deťmi s poruchami správania. Orientujú sa na včasné podchytenie, reedukačné, poradenské a terapeutické korigovanie rizikových prejavov u detí s problémami v osobnostnom vývine. Poskytujú aj metodickú pomoc školským psychologom a výchovným poradcom na všetkých typoch a druhoch škôl, podieľajú na vzdelávacích aktivitách pre učiteľov, koordinátorov prevencie v školách, realizujú prípravu učiteľov na realizáciu preventívnych programov, resp. s učiteľmi aplikujú preventívne programy v školách.

Podieľajú sa na realizácii preventívnych programov a preventívnych aktivít v oblasti prevencie drogových závislostí, ktoré sú zamerané na prevenciu sociálno-patologických javov, na prevenciu v oblasti problémového správania žiakov základných a stredných škôl, na poruchy učenia, výcviky pre peer aktivistov, na posilnenie osobnostných kapacít mladých ľudí, sú zamerané na zdravý spôsob života, na zvýšenie informovanosti, na prevenciu problémového správania, prevenciu záškoláctva, agresivity, šikanovania ap., ale aj na realizáciu výcvikov a tréningov pre učiteľov.

Preventívne programy

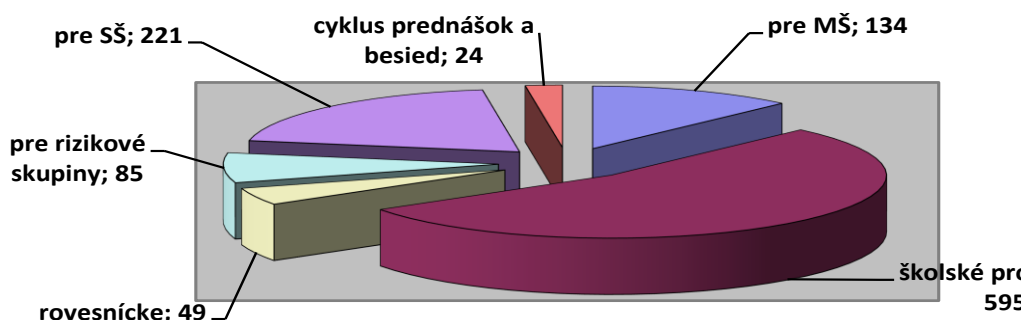
V školskom roku **2011/2012** zrealizovali centrá pedagogicko – psychologického poradenstva a prevencie spolu 1 108 preventívnych programov, čo je nárast oproti školskému roku 2010/2011 o 214 programov (o 19,31%%) a oproti školskému roku 2009/2010 stúpol počet preventívnych programov o 466 (o 42,06% / oproti školskému roku 2008/2009: o 552 preventívnych programov, čo je dvojnásobný nárast). Rozloženie realizovaných preventívnych programov v školskom roku 2011/2012 obsahuje *tabuľka 1*.

Tabuľka 1 - Prehľad preventívnych programov v školskom roku 2011/2012

počet preventívnych programov		spolu	typ preventívneho programu: pre					
			deti v MŠ	žiacov ZŠ	roves-nikov	rizikové skupiny	žiacov SŠ	prednášky, besedy
%		100	12,09	53,70	4,42	7,67	19,95	2,17
počet spolu		1 108	134	595	49	85	221	24
v tom pôsobnosť	miestna (školy)	565	72	286	23	45	133	6
	regionálna, nadregionálna	531	61	303	25	38	87	17
	celoslovenská	8	0	4	1	1	1	1
	medzinár., cezhraničná	4	1	2	0	1	0	0
v tom podľa cieľovej skupiny	predškoláci	144	132	0	0	12	0	0
	žiaci ZŠ	671	0	583	29	57	0	2
	žiaci SOS, K, gymnázií	249	0	0	20	3	221	5
	žiaci SZŠ so zdrav. znevýh.	5	0	1	0	4	0	0
	rodičia	6	2	0	0	0	0	4
	učitelia, koordinátori, VP	33	0	11	0	9	0	13
v tom trvanie	krátkodobý	666	86	352	11	43	159	15
	strednodobý	217	26	112	7	24	45	3
	dlhodobý	225	22	131	31	18	17	6

Zo zrealizovaných preventívnych programov mali najvyššie zastúpenie školské programy (53,70%) pre žiakov základných škôl (595 a nárast oproti školskému roku 2010/2011 o 160) a ďalší vyšší počet programov bol adresovaný stredným školám a cieľovej skupine žiakom SŠ (221/19,95%). Vysoké zastúpenie mali aj programy pre materské školy (134/12,09%), čo je nárast oproti školskému roku 2010/2011 o 36 programov (o 26,87%). Rovesníckych programov bolo 4,42% a 7,67% programov bolo realizovaných pre rizikové skupiny (nárast o 23), bližšie *graf 1*.

Graf 1 - Preventívne programy podľa typu (2)

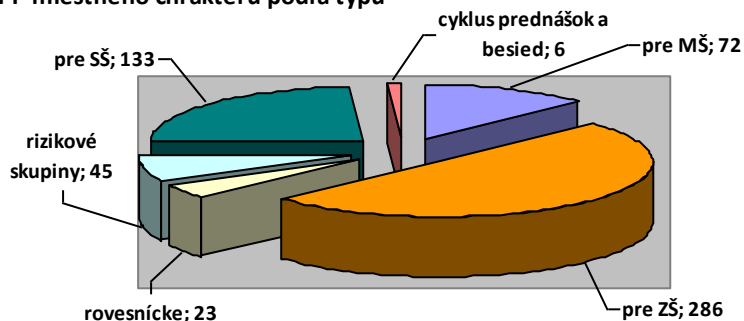
Z celkového počtu preventívnych programov najvyšší počet aj podiel zaujímali preventívne programy **miestnej pôsobnosti (565/50,99%)**, regionálne a nadregionálne predstavovali 47,92% (531), 8 preventívnych programov malo celoslovenský charakter (0,72%), 4 programy boli medzinárodné/cezhraničné (0,36%)

Miestny charakter programov mal prevahu u zrealizovaných preventívnych programov pre materské školy (53,73%), rovnako u školských programov pre žiakov ZŠ (48,07%) a najvýraznejšiu prevahu u programov realizovaných pre stredné školy (60,18%), pričom programy pre rizikové skupiny mali prevažne miestnu pôsobnosť, ale druhá časť z nich mala nadregionálny charakter.

Nadregionálne preventívne programy mali vysoké zastúpenie u rovesníckych programov (51,02%), ale aj u školských (pre žiakov ZŠ), čo tvorí 50,92% a 44,70% u preventívnych programov bolo určených pre rizikové skupiny.

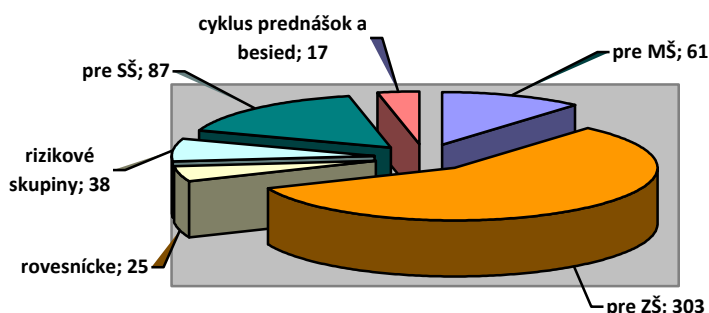
Rozloženie preventívnych programov miestneho charakteru podľa typu, je spracované v *grafe 2*. Z ich počtu bola prevaha na strane preventívnych programov realizovaných pre ZŠ, ale aj pre SŠ, resp. pre MŠ, ale aj pre rizikové skupiny a pre rovesníkov.

Graf 2 - PP miestneho charakteru podľa typu

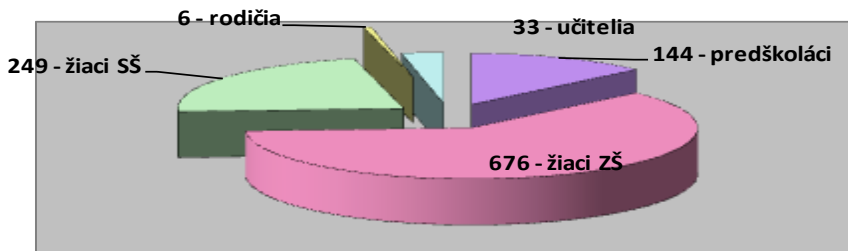
Rozloženie regionálnych/nadregionálnych programov podľa typu uvádza *graf 3*. Z regionálnych preventívnych programov polovicu zaujímali programy pre ZŠ (57,06%), 16,38% programy pre SŠ, 11,49% pre MŠ, 4,71% rovesnícke a 7,52% bolo programov pre rizikové skupiny.

Graf 3 - PP nadregionálneho charakteru podľa typu

Najvyššie zastúpenie u zrealizovaných preventívnych programov v školskom roku 2011/2012 mala cieľová skupina „žiaci základných škôl“, ku ktorým smerovalo 676 programov, druhou cieľovou skupinou boli „žiaci stredných škôl“ (249), kde mali programy pre stredné školy 88,76%-tné zastúpenie (k tejto skupine smerovali aj programy rovesnícke). Rozloženie cieľových skupín u realizovaných programov školskom roku 2011/2012 je spracované v grafe 4.

Graf 4 - Cieľové skupiny preventívnych programov

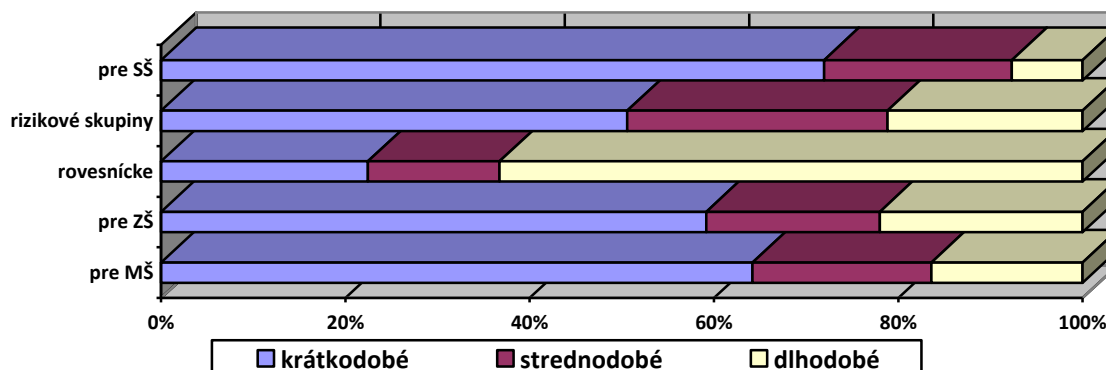

Podľa obdobia (doby) realizácie mali z preventívnych programov najvyššie zastúpenie programy **krátkodobé** (60,11%), z ktorých viac ako polovicu tvorili programy školské, štvrtina bola určená pre stredoškolákov a 12,91% smerovalo k predškolákom.

Dlhodobé programy predstavovali 20,31% z celkového počtu preventívnych programov a z nich vyššie zastúpenie bolo zistené u programov školských, u programov pre rovesníkov a u programov pre materské školy.

Strednodobých preventívnych programov bolo realizovaných 19,58% z celkového počtu a mali zastúpenie vo všetkých typoch programov (najvyšší počet z ich tvorili programy školské, ale aj programy pre stredné školy, zastúpenie mali tiež programy pre materské školy, pre rizikové skupiny, aj pre rovesníckov. Graf 5 uvádza rozloženie preventívnych programov podľa obdobia trvania v porovnaní s typom preventívneho programu.

Graf 5 - Typy preventívnych programov podľa cieľovej skupiny a obdobia realizácie

Vo všetkých krajoch bol najvyšší počet zrealizovaných programov pre žiakov ZŠ okrem kraja Nitrianskeho, kde bol vyšší počet programov pre predškolákov, bližšie v *tabuľke 2*. Najvyšší podiel na celkovom počte zrealizovaných programov mali centrá v Košickom kraji (17,96%), 16,52% programov realizovali v Trenčianskom kraji, 16,16% v Žilinskom, 15,34% v Prešovskom a 13,36% v Banskobystrickom. V ostatných krajoch sa podiel pohyboval od 8,03% (v Bratislavskom), do 5,05% v Trnavskom (v Nitrianskom: 7,58%).

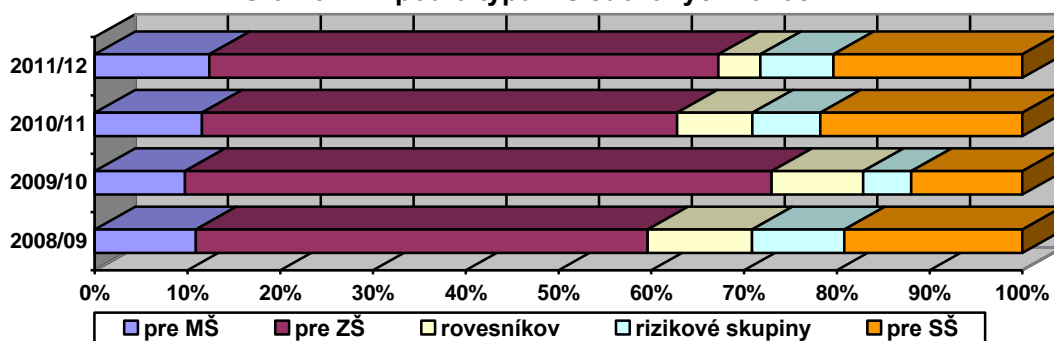
Tabuľka 2 – Porovnanie realizovaných preventívnych programov podľa typu a krajov (2011/2012)

počet preventívnych programov	spolu	typ preventívneho programu					
		pre MŠ	žiakov ZŠ	rovesnícky	pre rizikové skupiny	žiakov SŠ	cyklus prednášok a besied
	1 108	134	595	49	85	221	24
%	100	12,09	53,70	4,42	7,67	19,95	2,17
Bratislavský kraj	89	5	59	3	10	11	1
Trnavský kraj	56	8	29	7	2	6	4
Trenčiansky kraj	183	22	117	4	2	38	0
Nitriansky kraj	84	30	28	1	10	14	1
Žilinský kraj	179	35	86	0	12	30	16
Banskobystrický kraj	148	16	73	16	23	18	2
Prešovský kraj	170	10	112	1	2	45	0
Košický kraj	199	8	91	17	24	59	0
najvyšší počet z typu PP		najvyšší počet na úrovni kraja					

V ďalšej časti uvádzame vybrané údaje a ukazovatele za preventívne programy od školského roku 2008/2009 až 2011/2012 (od platnosti školského zákona o výchove a vzdelávaní (č.245/2008), keď došlo k zmene názvu poradenských zariadení a v zmysle schválenej koncepcie aj k zlúčeniu pôvodných krajských a okresných poradní v krajskom meste a k vytvoreniu nového typu zariadenia, ktoré má zároveň supervíznu činnosť voči ostatným okresným centrámi).

V školskom roku 2011/2012 oproti 2010/2011 došlo k nárastu počtu realizovaných preventívnych programov (+ 214), ale ešte vyšší oproti školskému roku 2008/2009 (o + 552), takmer dvojnásobne. Podobný vývoj ukazovateľa bol evidovaný u programov pre žiakov základných škôl, kde nárast od školského roku 2008/2009 do školského roku 2011/2012 bol dvojnásobný (z 264, na 595). V prípade programov pre žiakov SŠ tiež došlo k dvojnásobnému nárastu programov od školského roku 2008/2009 (zo 104, na 221 v školskom roku 2011/2012). Úplne odlišná situácia bola u rovesníckych programov, kde došlo k poklesu (2010/2011: 69 / 2011/2012: 49) o 20 programov. Prehľad preventívnych programov podľa typu uvádza *graf 6*.

Graf 6 - PP podľa typu v sledovaných rokoch

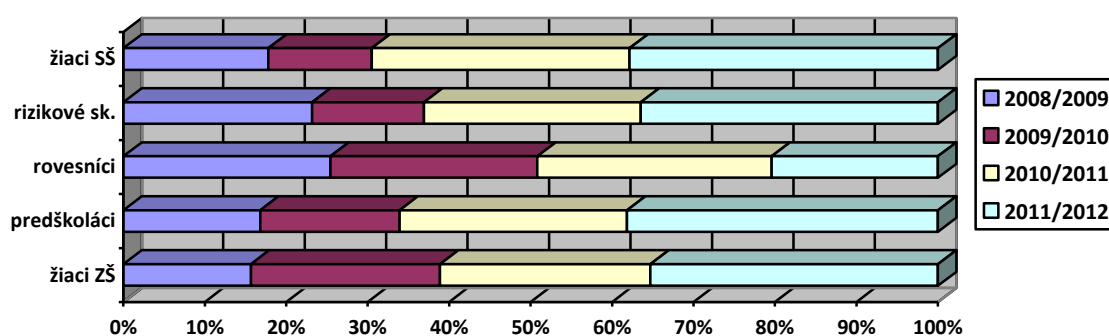
Tabuľka 3 obsahuje prehľad zrealizovaných preventívnych programov podľa cieľovej skupiny v školských rokoch 2008/2009 až 2011/2012. Postupne sa zvyšoval počet zrealizovaných programov, aj počet programov u jednotlivých cieľových skupín. Najvyššie zastúpenie vo všetkých školských rokoch má cieľová skupina žiakov základných škôl, nasledovaná žiakmi stredných škôl a skupinou predškolákov.

Tabuľka 3 – Preventívne programy podľa cieľových skupín v školských rokoch 2008/2009 až 2011/2012

Cieľové skupiny PP	šk.r.2008/2009	šk.r.2009/2010	šk.r.2010/2011	šk.r.2011/2012
predškolači	59	57	98	144
žiaci ZŠ	337	458	540	671
žiaci SOŠ, SOU, gymnázií	134	94	218	249
žiaci SZŠ so zdrav. znevýh.	-	3	2	5
rodičia	3	8	16	6
učitelia, koordinátori, VP	23	22	20	33
SPOLU	556	642	894	1 108

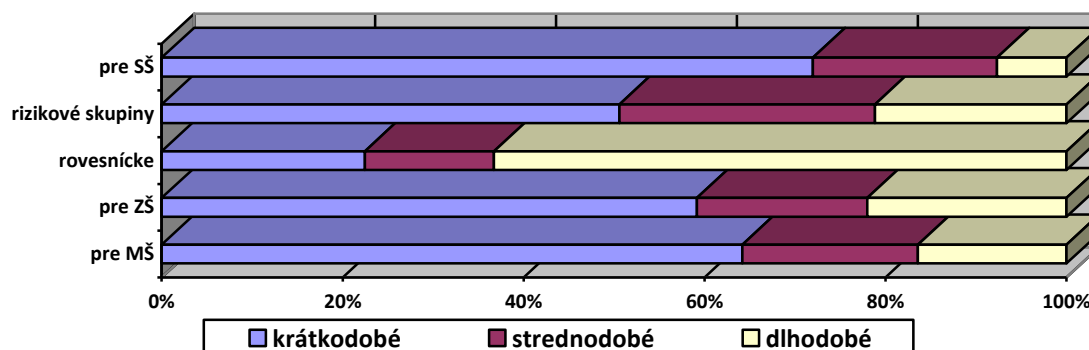
Porovnanie cieľových skupín u zrealizovaných preventívnych programov v školských rokoch 2008/2009 až 2011/2012 uvádza graf 7. Postupne v cieľových skupinách dochádza k nárastu počtu zrealizovaných preventívnych programov, konkrétne u programov pre žiakov ZŠ, žiakov SŠ, u rizikových skupín a predškolákov a k miernemu poklesu u programov zameraných na rovesníkov.

Graf 7 - PP podľa cieľových skupín v sledovanom období realizácie

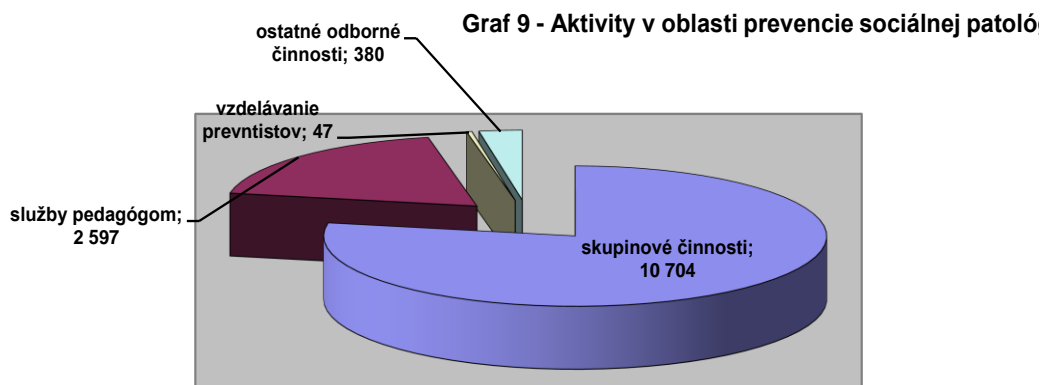
Graf 8 uvádza porovnanie a rozloženie zrealizovaných preventívnych programov podľa typu a podľa obdobia realizácie v školských rokoch 2008/2009 až 2011/2012.

Graf 8 - Typy preventívnych programov podľa obdobia realizácie

Preventívne aktivity

Centrá pedagogicko – psychologického poradenstva a prevencie v školskom roku 2011/2012 realizovali **13 728 preventívnych aktivít** (nárast oproti roku 2011 o **4 380**, t.j. o 31,91%), z ktorých najvyšší podiel (aj počet) zaujímali skupinové činnosti (10 704/77,97% z celkového počtu), z toho prednášky a besedy predstavovali (5 474/51,14%) a výcvikové skupiny (5 230/48,86%). Oproti roku 2011 došlo k nárastu počtu výcvikových skupín o 2 131 (o + 40,75%) a v prípade prednášok o 1 371 (o + 25,05%). Rozloženie aktivít v oblasti prevencie DZ v školskom roku 2011/2012 v grafe 9.

Služby pre pedagógov zaujímali z celkového počtu preventívnych aktivít takmer pätinu (18,92%) a z nich mali prevahu metodické konzultácie (2 428/93,49%), rozdiel tvorili kurzy, semináre a prednášky. Vzdelávanie preventistov nepatrilo k najviac zastúpeným aktivitám a ich počet a podiel bol v porovnaní s ostatnými aktivitami podstatne nižší (47/0,34% z celkového počtu), ale oproti roku 2011 sa ich počet zvýšil.

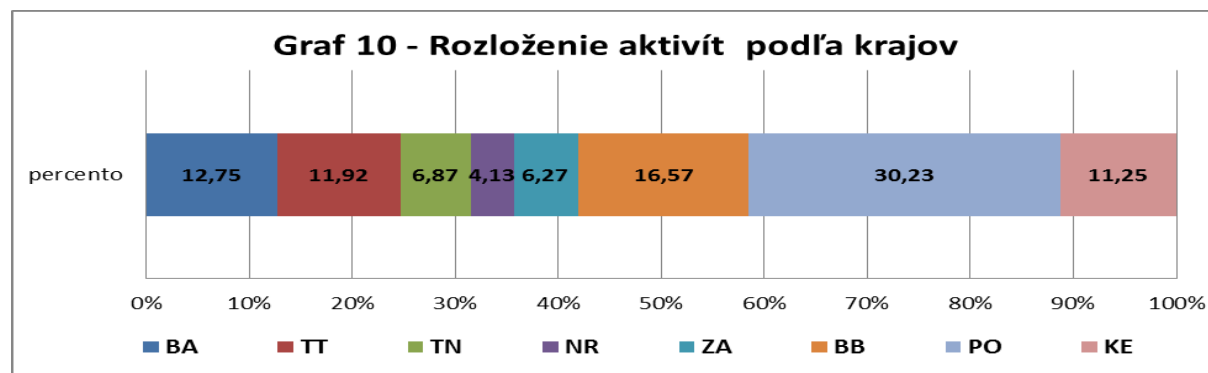
Ostatné odborné činnosti realizované v rámci preventívnych aktivít nemali vysoké zastúpenie (380), prevažne išlo o publikačnú a osvetovú činnosť (60,26%), viac ako tretinu (35,79%) tvorili propagačné a informačné činnosti a 3,95% pobytové akcie.

Bližšie rozloženie aktivít a účastníkov v *tabuľke 4*.

Tabuľka 4 – Prevencia drogových závislostí v podmienkach CPPPaP v školskom roku 2011/2012

	aktivity		účastníci	
	počet	%	počet	%
Skupinové činnosti	10 704	77,97	176 562	90,63
v tom				
výcviková skupina	5 230	48,86	66 566	37,70
prednášky, besedy	5 394	51,14	109 996	62,30
Služby pedagógom	2 597	18,92	5 166	2,65
v tom				
metodické konzultácie	2 428	93,49	2 892	55,98
kurzy, semináre, prednášky	169	6,51	2 274	44,02
Vzdelávanie preventistov	47	0,34	507	0,26
Ostatné odborné činnosti	380	2,77	12 582	6,46
S P O L U	13 728	100,00	194 817	100,00

Skupinové aktivity mali najvyššie zastúpenie z celkového počtu aktivít v oblasti prevencie sociálnej patológie a zároveň patrili k najviac zastúpeným na úrovni každého kraja okrem Prešovského, kde bola prevaha aktivít zistená v rámci služieb pedagógom a konkrétne išlo o metodické konzultácie. Porovnanie podielu aktivít podľa krajov v oblasti sociálnej patológie v školskom roku 2011/2012 uvádza *graf 10*.

Najvyšší počet výcvikových skupín bol realizovaný v Bratislavskom kraji (2 818), čo je viac ako polovica z ich celkového počtu (53,88%). Vyšší počet výcvikových skupín bol zistený aj v Trenčianskom kraji (797), resp. v Košickom (653), kde bol rozdiel medzi počtom prednášok a besied veľmi nízky.

Najvyšší počet prednášok a besied evidoval Prešovský kraj (1 343) a Banskobystrický (1 177). Prehľad aktivít v oblasti prevencie sociálnej patológie v školskom roku 2011/2012 podľa krajov je spracovaný v *tabuľke 5*.

Tabuľka 5 – Aktivita v oblasti prevencie DZ podľa krajov v školskom roku 2011/2012

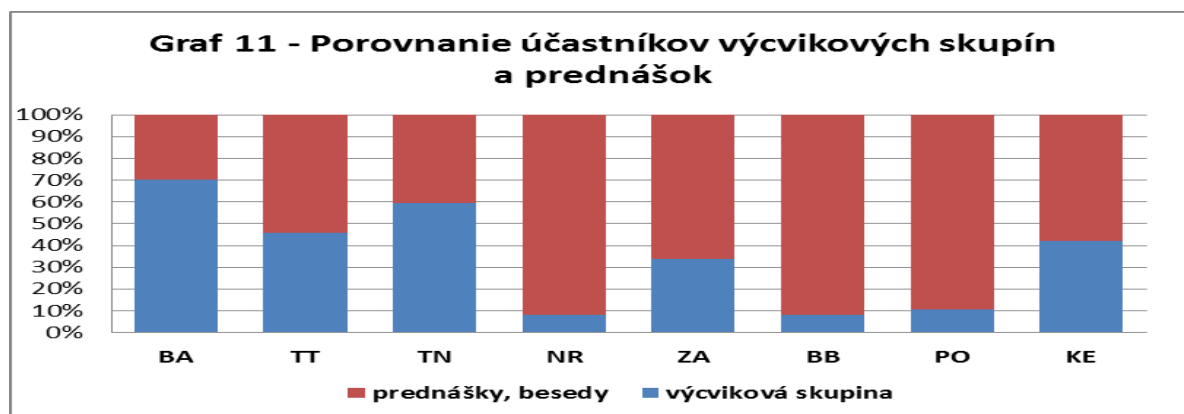
	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Skupinové činnosti	3 548	770	1 183	496	444	1 354	1 539	1 370
v tom								
výcviková skupina	2 818	346	797	48	195	177	196	653
prednášky, besedy	730	424	386	448	249	1 177	1 343	717
Služby pedagógom	1	442	32	10	142	284	1 644	42
v tom								
metodické konzultácie	0	426	13	2	135	265	1 574	13
kurzy, sem., prednášky	1	16	19	8	7	19	70	29
Vzdelávanie preventistov	0	1	0	0	2	44	0	0
Ostatné odborné činnosti	29	43	43	99	68	67	6	25
S P O L U	3 578	1 256	1 258	605	656	1 749	3 189	1 437

Prehľad účastníkov aktivít v oblasti prevencie v školskom roku 2011/2012 podľa krajov v *tabuľke 6*. Najvyšší počet účastníkov aktivít v oblasti prevencie sociálnej patológie bol zaznamenaný v Bratislavskom (38 313/19,67% z celkového počtu účastníkov týchto aktivít). Druhý vysoký počet bol v Prešovskom kraji (33 812/17,36%), resp. v Banskobystrickom (29 919/15,36%) a Košickom kraji (26 952/13,83%). V ostatných krajoch sa počet pohyboval od 23 998 (Trenčiansky kraj), do 12 630 (Žilinský kraj) a 12 631 (Nitriansky kraj). V Bratislavskom a Trenčianskom kraji mali prevahu u účastníkov skupinových aktivít účastníci výcvikových skupín. V ostatných krajoch bola zistená prevaha účastníkov v rámci prednášok a besied (ich najvyšší počet sa evidoval v Prešovskom a Banskobystrickom kraji).

Tabuľka 6 – Účastníci aktivít v oblasti prevencie DZ podľa krajov v školskom roku 2011/2012

	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Skupinové činnosti	37 612	14 796	22 189	10 228	8 699	25 602	31 234	26 202
v tom								
výcviková skupina	26 428	6 766	13 203	827	2 925	2 067	3 379	10 971
prednášky, besedy	11 184	8 030	8 986	9 401	5 774	23 535	27 855	15 231
Služby pedagógom	6	882	444	90	277	745	2 436	286
v tom								
metodické konzultácie	0	491	174	8	147	454	1 604	14
kurzy, sem., prednášky	6	391	270	82	130	291	832	272
Vzdelávanie preventistov	0	12	0	0	40	455	0	0
Ostatné odborné činnosti	695	872	1 365	2 313	3 614	3 117	142	464
S P O L U	38 313	16 562	23 998	12 631	12 630	29 919	33 812	26 952

Porovnanie účastníkov výcvikových skupín a účastníkov prednášok a besied podľa krajov je spracované v *grafe 11*. Z porovnania vidieť výraznejšiu prevahu účastníkov výcvikových skupín v Bratislavskom kraji, resp. vyšší počet v Trenčianskom kraji, ale výrazná dominancia účastníkov prednášok a besied bola zistená v Nitrianskom, Banskobystrickom a Prešovskom kraji, resp. v Žilinskom kraji.

V školskom roku 2011/2012 bolo vzdelávanie preventivov zabezpečené len v troch krajoch, v Banskobystrickom (44 aktivít/456 účastníkov), v Žilinskom (2 aktivity/40 účastníkov) a v Trnavskom (1 aktivita/12 účastníkov). Porovnanie údajov za centrá v školských rokoch 2008/2009 až 2011/2012 je spracované v *tabuľke 7*, ktorá obsahuje počet aktivít a vývoj ukazovateľa v tomto období podľa druhu.

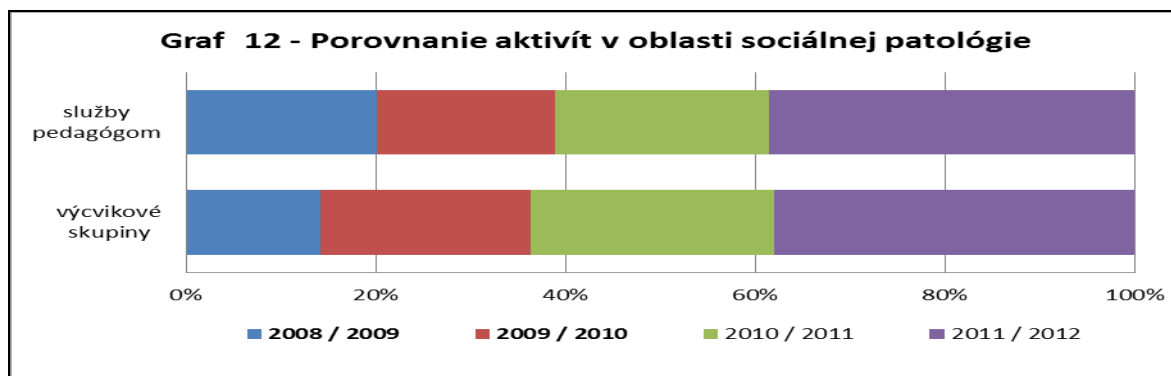
Tabuľka 7 – Prevencia drogových závislostí v CPPP a P v školskom roku 2008/2009-2011/2012 - aktivity

POČET - AKTIVÍT	2008 / 2009	2009 / 2010	2010 / 2011	2011 / 2012	Medziročný rozdiel	Rozdiel 2012-2009	Index 2012/2009
Skupinové činnosti s klientom	3 976	6 254	7 202	10 704	3 502	6 728	2,69
v rámci							
výcviková skupina	1 368	2 339	3 099	5 230	2 131	3 862	3,82
prednášky, besedy	2 608	3 915	4 103	5 394	1 291	2 786	2,07
Služby pedagógom	1 359	1 260	1 527	2 597	1 070	1 238	1,91
v rámci							
metodické konzultácie	1 295	1 188	1 395	2 428	1 033	1 133	1,87
kurzy, semináre, prednášky	64	72	132	169	37	105	2,64
Vzdelávanie preventivov	3	2	31	47	16	44	15,67
Ostatné odborné činnosti	527	442	588	380	-208	-147	0,72
S P O L U	5 865	7 958	9 348	13 728	4 380	7 863	2,34

Z prehľadu vidieť, že od školského roku 2008/2009 narastá počet aktivít realizovaných v oblasti sociálnej patológie (v roku 2012 nárast o 2,34-násobok), nárast bol vysoký aj v prípade skupinových aktivít, kde prednášky znamenali dvojnásobný nárast, ale ešte výraznejší bol v prípade výcvikových skupín (z 1 368 na 5 230 aktivít v roku 2012).

Zo služieb pre pedagógov mali vyššie zastúpenie metodické konzultácie, ktoré počtom v školskom roku 2009/2010 mierne poklesli, ale v školskom roku 2010/2011 došlo k nárastu, ktorý pokračoval aj v školskom roku 2011/2012.

Nárast bol evidovaný aj v prípade služieb pre pedagógov, najmä u metodických konzultácií, ale aj u vzdelávania preventivov (z 3 na 47 aktivít v roku 2012). Pokles od roku 2009 bol zaznamenaný v prípade ostatných odborných činností, tak ako v prípade publikačnej, propagačnej a informačnej činnosti, ale aj v prípade pobytových akcií. Porovnanie v *grafe 12*.

Tabuľka 8 obsahuje prehľad údajov za aktivity v oblasti prevencie podľa krajov v sledovaných školských rokoch. Z prehľadu vidieť, že v 6 krajoch postupne od školského roku 2008/2009 do 2011/2012 došlo k nárastu, v prípade Trenčianskeho a Žilinského kraja došlo k miernemu poklesu v školskom roku 2011/2012 po náraste v školskom roku 2010/2011. Tabuľka uvádza nárasty a poklesy hodnôt v školskom roku 2011/2012 v medziročnom porovnaní, aj oproti školskému roku 2008/2009.

Tabuľka 8 – Aktivity v oblasti prevencie podľa krajov v školských rokoch 2008/2009 až 2011/2012

Preventívne aktivity	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Školský rok 2008/2009	748	699	403	242	368	972	1 773	660
Školský rok 2009/2010	1 442	794	918	374	664	1 168	1 786	812
Školský rok 2010/2011	1 572	750	1 271	553	1 068	1 306	1 674	1 154
Školský rok 2011/2012	3 578	1 256	1 258	605	656	1 749	3 189	1 437
nárast 11/12 oproti 08/09	2 830	557	855	363	288	777	1 416	777
nárast medziročný (12-11)	2 006	506	-13	52	-412	443	1 515	283

Aj *tabuľka 9* uvádza prehľad a porovnanie údajov za účastníkov preventívnych aktivít v sledovaných školských rokoch podľa krajov.

Porovnanie ukázalo, že od školského roku 2008/2009 do školského roku 2011/2012 dochádzalo k postupnému nárastu účastníkov v Bratislavskom, Nitrianskom, Banskobystrickom a Košickom kraji. V Trnavskom kraji po prechodnom znížení v školskom roku 2010/2011 došlo do roku 2011/2012 k nárastu, rovnako ako v Žilinskom a Prešovskom kraji. V Trenčianskom kraji došlo od školského roku 2010/2011 k poklesu počtu účastníkov aktivít v oblasti sociálnej patológie.

Tabuľka 9 – Účastníci aktivít v oblasti prevencie podľa krajov v školských rokoch 2008/09 až 2011/12

Účastníci aktivít	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Škol. rok 2008/2009	13 975	12 261	9 587	4 698	7 333	19 823	25 573	12 648
Škol. rok 2009/2010	23 925	15 065	14 669	7 114	14 624	22 816	30 114	17 001
Škol. rok 2010/2011	23 982	13 349	25 338	9 784	10 672	28 878	19 166	24 719
Škol. rok 2011/2012	38 313	16 562	23 998	12 631	12 630	29 919	33 812	26 952
nárast 11/12 k 08/09	24 338	4 301	14 411	7 933	5 297	10 096	8 239	14 304
nárast medziročný (12-11)	14 331	3 213	-1 340	2 847	1 958	1 041	14 646	2 233

Z komentovaných údajov vyplýva, že činnosti v oblasti prevencie drogových závislostí (v oblasti sociálnej patológie) patria k dostatočne zastúpeným aktivitám centier, čo môže súvisieť aj s tým, že CPPPaP si môžu vytvárať oddelenia prevencie, ale to veľmi závisí od počtu odborníkov, ktorí v danom regióne a v konkrétnom zariadení pracujú.

Kde je menej týchto odborníkov, sú skôr realizované bežné jednorazové aktivity, tam kde je aspoň jeden preventista sú viac realizované opakované odborné aktivity, preventívne programy, kluby, výcvikové skupiny, a pod.

Jednorazových aktivít, ktoré vo vysokom počte realizujú centrá, ale aj školy je skutočne veľa, ale dôležité a potrebné je zamyslieť sa nad dopadom týchto aktivít, čím prispievajú mladým jedincom. V posledných rokoch je realizovaných aj stále viac preventívnych programov spojených s drogovou prevenciou, zameraných na ohrozené a rizikové skupiny. Z posledných zistení vyplýva, že väčšina preventívnych programov je zo strany odborníkov z CPPPaP aj hodnotená. Hodnotenie programov je veľmi dôležité a pomáha nielen procesu hodnotenia prevencie, ale aj výmene skúseností a zladeniu existujúcich intervencií, resp. zefektívneniu realizácie, ako aj dopadu na tých, ktorým je prevencia určená. Hodnotenie preventívnych programov môže pomôcť nielen zamestnancom a odborníkom v rôznych situáciách, ale aj ohrozeným, resp. rizikovým skupinám, určite aj tej časti populácie, ktorá má viac schopností, zručností a kompetencií na ich zvládanie, najmä pre posilnenie, upevnenie a optimalizáciu kompetencií pri odolávaní v náročných situáciách.

Hodnotenie programov znamená systematické zbieranie, analýzu a interpretovanie informácií o tom, ako zásah pôsobí, aké má účinky, ako je možné ho zlepšiť, resp. rozšíriť alebo aj úplne s ním prestať. Hodnotenie by sa malo plánovať už vtedy, ak sa preventívny program kreuje a sú vybrané jeho hlavné, ale aj vedľajšie ciele a známe jeho metódy.

Pri kreovaní preventívneho programu je veľmi dôležité vedieť aj o aký okruh problému (ov) ide a poznať cieľovú skupinu, na ktorú daný zásah bude smerovaný. Veľký význam zohráva aj predpoklad, ako môže preventívny program ovplyvniť cieľovú skupinu a aké zámery je potrebné zladať, či sú to životné zručnosti, rizikové faktory, ochranné faktory, problémové správanie, zmeny v živote štýle, kultúre zvyklosti, informovanosť, posilnenie apod. Dôležité sú aj zložky a metódy, ktoré sú využívané, obdobie realizácie, frekvencia, ale aj členovia, ktorí budú realizovať/zabezpečovať tento zámer. Známe by malo byť, čo sa ide ovplyvňovať, komu má pomôcť, ako bude vykonávaný preventívny program a jeho samotný priebeh.

Pri tvorbe a príprave intervencie a zostavovaní preventívnych programov majú dipistážne zistenia svoje opodstatnenie, nakoľko pokrývajú skutočné problémové oblasti.

Depistážne zisťovanie je zamerané na výskyt problémového správania žiakov v niekoľkých oblastiach:

- prejavy problémového správania (antisociálne, asociálne, maladaptívne, negativistické, impulzívne, egocentrické správanie a inklinovanie k problémov skupine),
- ostatné charakteristiky porúch správania (záškoláctvo, kontakt s drogami, vyšetrovanie na polícii, preukázaná trestná činnosť),
- pedagogické opatrenia (správanie, znížená známka zo správania, pokarhanie),
- odborná starostlivosť (psychologická, psychiatrická, sociálna)
- a iné charakteristiky (opakovanie ročníka, prognóza ďalšieho vývinu, spolupráca s rodičmi).

Takéto zistenia majú svoj veľký význam a umožňujú strategicky plánovať a rozvíjať odbornú činnosť školských zariadení najmä na úrovni krajov a okresov a poskytujú cenné informácie pri príprave preventívnych a intervenčných metodík pre danú cieľovú skupinu. Využitie výsledkov je aj na základnej školskej úrovni, pre prácu CPPPaP pri realizácii preventívnych programov a následne ako podkladové informácie pre tvorbu regionálnych koncepcií eliminácie nežiaducich javov pre štátnu a verejnú správu.

Informačné zdroje:

- 1) Databáza údajov za zníženu zámku zo správania, neospravedlnené vyučovacie hodiny za školský rok 2011/2012
- 2) Slovíková, M.: a kol: Činnosť CPPPaP v školskom roku 2010/2011 a porovnania údajov a ukazovateľov, ÚIPŠ, Bratislava, 2011
- 3) Slovíková, M., Slovíková, Mt.: Preventívne programy realizované CPPPaP v roku 2011, ÚIPŠ, Bratislava 2012,
- 4) Slovíková, M., Kopányiová, A., Matula, Š., Slovíková, Mt.: Výsledky depistážnych zistení a vývoj ukazovateľov v oblasti problémového správania žiakov v školskom prostredí.